

Första kvinnan som redaktör för *Historisk tidskrift*

Somliga läsare kanske tror att jag är första kvinna att bli redaktör för *Historisk tidskrift*. Det är jag inte. Faktum är att en kvinna var redaktör redan när jag föddes. Ingrid Hammarström, disputerad i Uppsala 1956, var som första kvinna på posten redaktör för *Historisk tidskrift* åren 1969–1971. Bilden på häftets omslag visar henne vid disputationen tillsammans med fakultetsopponent Karl-Gustaf Hildebrand och andreopponent Sven Lundkvist.¹ Under sin tid som redaktör blev hon som andra kvinna i Sverige professor i historia. Det är rejäla skor jag har att fylla. Visserligen har en annan av mina företrädare, Lars M Andersson, i *Historisk tidskrift* 125:4 (2005) påpekat att redaktörskapet var delat mellan 1969 och 1990 och att ingen kvinna alltså hittills ensam innehaft posten som redaktör. Enligt försättsbladet var *Historisk tidskrift* under Hammarströms tid mycket riktigt utgiven även genom Göran B. Nilsson, på den tiden docent. Nilsson nämns dock inte i tidens årsberättelser. Årsmötet 1970 omtalar ”forskardocent Ingrid Hammarström, Uppsala, sekreterare och redaktör för *Historisk tidskrift*” och årsmötena 1971 och 1972 tillskriver ”professor Ingrid Hammarström” – då vid Stockholms universitet – samma arbetsuppgifter. Trots att det fanns två redaktörer verkar hon alltså ha fungerat som tidskriftens huvudredaktör.

Ytterligare en kvinna återfinns bland mina företrädare, om än inte som huvudredaktör. Vid årsmötet 1979 utsågs ”till redaktörer för *Historisk tidskrift* Hans De Geer, Stockholm, Ann-Sofie Kälvemark, Uppsala och Håkan Lindgren, Uppsala”. Sekreterare i Svenska Historiska Föreningen, den som enligt de ursprungliga stadgarna har uppdraget att re-

1. Tack till Ylva Hasselberg, Jan Lindgren och Rolf Torstendal som hjälpt mig att identifiera Hammarströms opponenter på bilden från Upplandsmuseets samlingar.

digera *Historisk tidskrift*, var Hans de Geer. I likhet med både Hammarström och undertecknad disputerade Ann-Sofie Kälvemark, sedermera Ohlander, vid Uppsala universitet (1972). Vid årsskiftet 1981 lämnade hon sin plats som en av de tre redaktörerna. Det skulle dröja till år 2021 innan en kvinna nästa gång utsågs till redaktör för *Historisk tidskrift*. Det är därför inte så konstigt om den som har läst tidskriften i mindre än 40 år trott att jag var den första kvinnan på posten, men jag är alltså den tredje, eller den andra om enbart huvudredaktörer räknas. Likväl är jag först på länge och första kvinna att ensam inneha det formella redaktörskapet.

Spelar det någon roll? Ingrid Hammarström själv gjorde såvitt jag vet ingen sak av att hon var den första kvinnan att leda tidskriften, åtminstone inte publikt. Redaktörernas förord från 1969 nämner inte redaktörernas namn, än mindre kön. Måhända föredrog hon att inte betona just den aspekten av sin identitet. Hon ville förmodligen ses som historiker, inte som kvinnlig historiker. Så känner i alla fall jag. Ändå har jag valt att ta upp saken i min första redaktionella inledning. Att en kvinna blivit redaktör för *Historisk tidskrift* är betydelsefullt just för att kön inte borde spela någon roll men uppenbarligen har gjort det. Om vi utgår från att biologiska könsskillnader inte styr lämplighet så har ett oegentligt kriterium spelat roll i urvalet om oproportionerligt många personer i en viss position har ett visst kön gemensamt, utöver relevanta meriter. Det är enkel matematik. Vi kan kalla det ojämlikhet; vi kan också kalla det slöseri med talang.

Var urvalet sker är förstas en annan fråga. Att enbart män varit redaktörer för *Historisk tidskrift* de senaste 40 åren betyder inte att Svenska Historiska Föreningen uppsåtligt har valt redaktörer baserat på kön. Mycket hinner hända från det att ett barn med potentiell talang för uppgiften föds och att det har fått den utbildning och erfarenhet som krävs för att bli redaktör för *Historisk tidskrift*. För den som tar sig så långt finns det dessutom gott om andra strukturer knutna till kön som kan påverka vilja och möjlighet att åta sig uppdraget. Svenska Historiska Föreningens styrelse har knappast haft ett för befolkningen representativt underlag att välja från. Allt detta gör symbolvärdet av att en kvinna nu blivit redaktör inte mindre; snarare tvärtom. Det löser inte det större problemet att många urval i den akademiska världen fortfarande i praktiken sker efter kriterier som inte har att göra med vetenskaplig talang,

men det bidrar till att ändra föreställningar om vem som är lämpad för en viss position. Förhoppningsvis kan en kommande kvinna på posten rätt och slätt ses som redaktör.

När det gäller valet av just mig så kan jag utöver det lyckliga faktum att jag råkar vara kvinna inte se att det är särskilt revolutionerande. Överlag är mina mål och ambitioner för redaktörskapet påfallande lika mina företrädares, oavsett kön. Jag delar de känslor av vördnad, tacksamhet och stort ansvar som många av dem uttryckt över att ha fått förtroendet att leda vad Lars M Andersson när han tillträdde posten kallade ”den svenska historieforskningens flaggskepp”. Att jag är kvinna kommer inte att styra tidskriftens innehåll mer än att det nya ansiktet utåt i bästa fall kan bidra till att uppmuntra både kvinnor och män att skicka in manuskript, för i nuläget är män överrepresenterade. Detta är knappast oviktigt: i likhet med tidigare redaktörer är jag mån om att tidskriften ska återspegla hela den aktuella svenska historieforskningens bredd – och chansen att den gör det minskar om en viss grupp historiker regelmässigt i mindre mån bidrar till innehållet.

Som de flesta av mina företrädare är jag en anhängare av devisen *festina lente*, i synnerhet för den som kommer ny in i en välfungerande verksamhet med lång tradition. Därmed inte sagt att inget bör förändras. Även viljan att förbättra är traditionsenlig och tidigare inledningar vittnar om ständiga anpassningar. I det redan nämnda förordet från 1969 meddelades till exempel att häftet hädanefter skulle skäras redan vid tryckeriet, med tillägg att ”de läsare som så önskar fortfarande kan erhålla tidskriften i oskuret skick efter hänvändelse till redaktionens expedition”. För ganska exakt ett år sedan skrev Bo Eriksson om den nya möjligheten att teckna prenumeration på en digital version av tidskriften på ett jämförbart sätt att ”den som fortsättningsvis vill få sin tryckta *Historisk tidskrift* hem till brevlådan kommer självklart kunna få det”. Båda tecknar den försiktighet jag talade om. Att något nytt införs betyder inte att det gamla kastas överbord (fastän det ska erkännas att tidskriften inte längre kan fås i oskuret skick).

Sedan jag tillträtt har redan ett par nyheter dykt upp. Svenska Historiska Föreningen har lanserat en ny hemsida med resurser och information för historiker och historieintresserade från hela Sverige och *Historisk tidskrift* har fått en Twitterprofil. Den ökade digitala närvaron ska inte ses som tecken på att den traditionella tidskriftens vikt minskat.

Den är snarare viktigare än någonsin. Det är min övertygelse att långsamma mediers överlevnad är en av vår tids ödesfrågor. Jag ämnar med all makt försvara det utrymme *Historisk tidskrift* ger att nyansera, komplicera och granska, att föra genomtänkta debatter med underbyggda argument, att vårda ett svenskt vetenskapligt, intellektuellt språk. Just i en värld där det ibland verkar som att det enda som spelar roll är att publicera allt mer allt snabbare vill jag utnyttja de snabba publikationskanalerna för att uppmärksamma det som *til syvende og sidst* ger *Historisk tidskrift* sitt existensberättigande: den gedigna vetenskapliga kvaliteten.

Därmed tar jag vid där min företrädare Bo Eriksson slutade i förra numret. Jag vill tacka Bo som tålmodigt och generöst delat med sig av sin tid och sina erfarenheter. Om jag inte är tillräckligt väl förberedd för uppgiften så är det för att det har varit mycket att ta in. Jag sällar mig även till mina företrädare i lovorden för tidskriftens redaktionssekreterare Nils Fabiansson. Det är hans förtjänst att jag ser fram emot arbetet som redaktör för *Historisk tidskrift* med tillförsikt, övertygad om att han kommer att hålla flaggskeppet på rätt köl även om jag skulle råka styra in i dimman.

Detta häfte av *Historisk tidskrift* är ett övergångsnummer som Bo Eriksson och jag arbetat med tillsammans. Josefin Löfving skriver om livets roll i självmordstolkningar på svensk landsbygd under sent 1800-tal och nyanserar bilden av en koppling mellan synd och moraliskt fördömande. Martin Eriksson och Lena Andersson-Skog beskriver hur de fonder som skulle reglera LKAB:s vinstavsättning när företaget förstatligades tillkom. I en essä av Jens Carlesson Magalhães och Fredrik Janson stiftar vi bekantskap med en indisk jonglör i det tidiga 1800-talets Sverige och Jacob Orrje ger oss en översikt av digital historia. Därutöver bjuder häftet på livlig debatt, recensioner och anmälan av böcker, samt en källpresentation i avdelningen Meddelanden. Så återknyter detta häfte till Ingrid Hammarström och långa traditioner, för det var i förordet 1969 redaktörerna tillkännagav att "nyfunna, nyinventerade, nyinkomna eller nyordnade privata och offentliga arkiv m.m. med intresse för den historiska forskningen" härnäst skulle presenteras i form av meddelanden och kortare uppsatser. Trevlig läsning!

Uppsala universitet

SUSANNA ERLANDSSON